

THE SOCIAL AND ECONOMIC CRISIS IN SUB-SAHARAN AFRICA

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНА КРИЗА КРАЇН АФРИКИ НА ПІВДЕНЬ ВІД САХАРИ

Liudmyla Herman¹
Tetyana Tronitska²

DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-498-6-32>

У сучасному глобальному світі одним із найвразливіших у плані соціально-економічного розвитку є регіон Африки на південь від Сахари. Країни Африки на південь від Сахари перебувають у стані хронічної соціально-економічної кризи, яка є результатом тривалого впливу історичних, політичних, економічних та екологічних чинників, що взаємодіють між собою, поглиблюючи структурні проблеми. Водночас, регіон має значний потенціал до розвитку, завдяки багатим природним ресурсам і демографічним перевагам.

Тривалий вплив на структуру економіки регіону мав колоніальний період. Встановлення експортно-орієнтованої моделі, спрямованої на видобуток ресурсів, призвело до слабкої інтеграції локальних економік, внаслідок чого у більшість країн зберігається залежність від монокультурного сільського господарства або видобутку природних ресурсів, що робить їх надзвичайно вразливими до коливань на світових ринках.

Ще одним фактором, що впливає на соціально-економічну стабільність регіону виступають конфлікти, які виникають через етнічну фрагментацію, боротьбу за ресурси та слабкість державних інститутів. Неефективне управління, політична корупція та авторитарні режими значно ускладнюють економічний та соціальний розвиток.

Регіон Африки на південь від Сахари стикається із вагомими екологічними проблемами, а вплив кліматичних змін тут значно відчутніший у порівнянні з іншими регіонами світу. Посухи, деградація ґрунтів, знеліснення та вплив кліматичних змін мають катастрофічні наслідки для сільського господарства, яке є головним джерелом доходу для більшості населення. Наприклад, у регіоні Сахель спостерігається

¹ West Ukrainian National University, Ukraine

² West Ukrainian National University, Ukraine

регулярне скорочення площі орних земель, що посилює проблему продовольчої безпеки.

Як наслідок – бідність, соціальна нерівність та зростання міграції – найголовніші із численних проявів кризи, які чинять безпосередній вплив на різні аспекти соціального та економічного життя регіону. Таким чином політикам країн Африки на південь від Сахари доводиться виконувати складне завдання і балансувати між економічною стабільністю, соціальним тиском та постійними потребами у розвитку [1].

Країни Африки на південь від Сахари перебувають у процесі впровадження складних, але необхідних реформ, спрямованих на відновлення макроекономічної стабільності. Внутрішні та зовнішні дисбаланси, хоча й демонструють поступове скорочення, переважно внаслідок політичних коригувань, все ще зберігають неоднорідний характер у різних державах регіону. Зусилля, спрямовані на подолання цих дисбалансів, супроводжуються трьома основними викликами, які значно ускладнюють досягнення стабільності.

По-перше, темпи економічного зростання, прогнозовані на рівні 3,6% у 2024 році, залишаються низькими та нерівномірними, хоча очікується їхнє поступове відновлення в середньостроковій перспективі. По-друге, умови фінансування, як внутрішнього, так і зовнішнього, залишаються вкрай обмеженими, що знижує можливості для забезпечення необхідних інвестицій. По-третє, одночасний вплив соціально-економічних факторів, зокрема високого рівня бідності, обмеженого доступу до можливостей і слабого управління, посилюється зростанням вартості життя та короткостроковими труднощами, спричиненими макроекономічними коригуваннями. Ці обставини не лише провокують соціальне невдоволення, а й створюють додатковий політичний тиск, що значно ускладнює реалізацію реформ [2].

Коригування економічної політики сприяли поступовому зменшенню внутрішніх та зовнішніх дисбалансів у країнах регіону. Зокрема, посилення монетарної політики, спрямоване на стримування інфляційних процесів, уже призвело до помітного зниження рівня інфляції в більшості держав. Приблизно в половині країн регіону інфляція перебуває нижче або в межах встановленого цільового діапазону.

Фіскальна консолідація, яка активно впроваджується, відіграє ключову роль у відновленні фінансових резервів і забезпеченні стійкості боргу. У 2023 році понад дві третини країн реалізували заходи з консолідації державних фінансів, що дозволило скоротити медіанний первинний фіскальний дефіцит на 1,3 відсоткового пункту ВВП. Серед держав, які досягли суттєвих покращень, варто відзначити Кот-д'Івуар, Гану та Замбію. Співвідношення боргу до ВВП, хоча й залишається

високим на рівні 58%, більше не демонструє тенденції до зростання, що є важливим сигналом стабілізації боргової ситуації [2].

Значний потенціал регіону має усі компоненти для подолання соціально-економічної кризи. Очікується, що в Африці відбудуться значні демографічні зміни, зокрема, співвідношення населення працездатного віку на континенті значно зросте в порівнянні з іншими регіонами світу. Протягом наступних двох десятиліть понад половина глобального зростання населення припадатиме на країни Африки на південь від Сахари, при цьому більш ніж 70% цього зростання буде зумовлено збільшенням чисельності працездатного населення в регіоні. У зв'язку з обмеженими можливостями для працевлаштування, значна частина молодих африканців обирає шлях підприємництва, інновацій та цифрової трансформації, прагнучи створити нові можливості для економічного розвитку континенту [5].

Цифровізація економіки виступає як основний фактор, що стимулює соціально-економічне зростання та наповнення державного бюджету, створюючи нові можливості для розвитку, створення робочих місць і диверсифікації економічних процесів. Очікується, що до 2025 року інтернет-економіка в Африці складатиме 5,2% від ВВП, а розвиток цифрової екосистеми може забезпечити зростання ВВП на душу населення в країнах Африки на південь від Сахари до 1,9%. Мобільні технології є важливим інструментом для реалізації цього потенціалу, оскільки мобільні пристрої є найбільш поширеним засобом доступу до інтернету та фінансових послуг на континенті. Наприклад, підвищення рівня проникнення мобільного інтернету на 10% може спричинити збільшення ВВП на душу населення на до 2,5% в Африці. Зокрема, впровадження лише 5G очікується як важливий стимул для більшості секторів економіки Африки на південь від Сахари, забезпечивши майже 11 мільярдів доларів США до регіонального ВВП, що становить близько 0,37% від ВВП до 2030 року, з яких 3 мільярди доларів США будуть отримані від низькочастотного 5G. Цей стандарт буде особливо важливим для стимулювання цифрової трансформації таких секторів, як сільське господарство та промисловість, зокрема через застосування технологій Інтернету речей, як-от розумні рішення для сільського господарства, розумні фабрики, розумні міста та розумні мережі. У відсотковому значенні прогнозу модель внеску 5G у ВВП за секторами в регіоні зображено на рис. 1 [3].

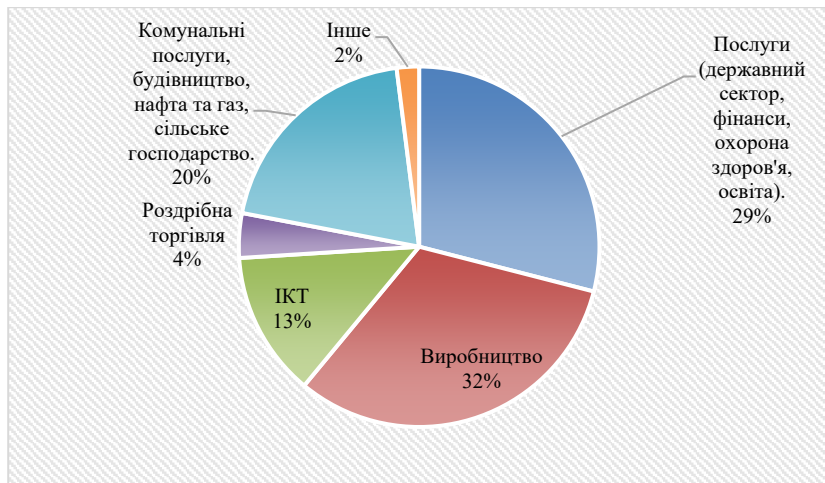

Рис. 1. Внесок 5G у ВВП за секторами, відсоток від загальної суми у 2030 році в країнах Африки на південь від Сахари

Джерело: складено авторами за [3]

Швидко зростаюче та молоде населення Африки на південь від Сахари продовжує реалізовувати свій невикористаний потенціал, що робить цей регіон привабливим для інновацій, підприємців та інвесторів. Очікується, що розвиток споживчого ринку набере обертів завдяки зростанню мобільної комерції та покращеному доступу до фінансування, а також що посилена двостороння торгівля сприятиме поглибленню регіональної інтеграції. Африка на південь від Сахари володіє значними запасами відновлювальної енергії, що створює можливості для децентралізованого розширення енергетичних мереж. Крім того, покращення продуктивності сільського господарства, у поєднанні зі зменшенням економічних розбіжностей між регіонами, повинно стати основою для сталого економічного зростання. Водночас регіон все ще стикається з низкою серйозних проблем, таких як зниження купівельної спроможності в умовах зростання інфляції, обмежений доступ до електричної енергії та значна залежність від експорту сировинних товарів.

Список використаних джерел:

1. Івашук, І.О., Герман, Л.Т., & Ксенжук, О.С. (2017). Передумови інтеграції економік країн Африки на південь від Сахари в глобальний простір. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду*, 155–162.

2. African Development Bank Group. (2024). *African Development Outlook 2024: The Future of Africa's Growth and Development*.
3. GSMA. (2024, May). *Driving digital transformation of African economies: Evidence and methodology document*. URL: https://www.gsma.com/about-us/regions/sub-saharan-africa/wp-content/uploads/2024/05/spec_digi_africa_05_24.pdf
4. International Monetary Fund. (2024). *Regional Economic Outlook: Sub-Saharan Africa – Challenges to Stability and Growth*.
5. Johnson, N. (2022, June 27). *10 key socioeconomic facts about Sub-Saharan Africa*. URL: <https://www.euromonitor.com/article/10-key-socioeconomic-facts-about-sub-saharan-africa>
6. World Bank. (2023). *Sub-Saharan Africa Economic Outlook 2023: Navigating the Future of Growth*. World Bank Publications.